

*"ARAPÇANIN DEHLİZLERİNE, KELİME İLİŞKİLERİNE,
KIYASLAMALARA, KELİMELER İLE İFADELERİN İNCE VE
DERİN ANLAMLARINA KEYİFLİ BİR YOLCULUK"*

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

*Gerçekten Biz, o kitabı; Kur'ân-ı Kerim'i düşünüp anlayabilesiniz diye
Arapça bir Kur'ân olarak gönderdik.*

- Yûsuf, 12/2 -

KUR'AN-I KERİM VE ARAPÇADA DERİN ANLAMLAR

ARAPÇANIN DEHLİZLERİ

İBRAHİM
ORUÇ

ÖN SÖZ	15
GİRİŞ	19
KIYAS	27
Muhtal ve Fahûr Arasındaki Fark Nedir ?	29
Samt ve Sükût Arasındaki Fark Nedir ?	34
Arapçada İki Türlü Sarsma Eylemi Olan Hezze ve Ezze Nedir?	40
Arapçada İki Çeşit Üzüntü Nedir?	42
Arapçada Cimri Anlamına Gelen İki Ayrı Kelime	46
Zilzâl (Büyük Sarsıntı) ve Yer Çekimi İlişkisi Nedir?	50
Arapçada İki Çeşit Yok Olma Fiili	52
Arapçada ve Türkçede Zamir ve Vicdan Kelimeleri	55
Arapçada Tezat ve Tenakuz Arasındaki Fark Nedir?	57
Arapçada Gaybet ve Gıybet Kelimeleri	60
Arapçada Ordu Anlamına Gelen Ceyş ve Cünd Kelimeleri	63
Arapça Kelamda (Cümle) Îcâz ve İhtisar	64
Arapçada Vakar ve Kibir Kelimeleri	71
Arapçada İki Türlü Kesme Fiili	73
Arapçada Benzer, Güzel, Gören ve Taze Kelimeleri	74
Arapçada İki Aile Kelimesi	78
Arapçada Yetim ve Öksüz Kelimeleri	79
Arapçada Maddî ve Manevî Üzüntü Türleri	80
Kalpte ve Yüzde Beliren Üzüntü	81
Arapçada Amel ve Şuğl Kelimeleri Arasındaki Fark Nedir	82
Arapçada Tezkir ve Tenbih Kelimeleri	84
Tefâ'ul Babı ile Müfâale Babı Arasında Görmezden Gelme Anlamı	86
Arapçada Vecîf ve Racîf	87
Arapçada Birr, Berr ve Bürr Kelimeleri	88
Arapçada Laib ve Lehv Kelimeleri	91
Bir "Mahsuru Yoksa" Mı? Bir "Mahzuru Yoksa" Mı?	93
Kur'an-ı Kerim'de Derk ve Derc Nedir?	95
Arapçada Ezelî, Ebedî, Emedî ve Sermedî Nedir?	97
Arapçada Ceddün Ciddün Cüddün Nedir?	99
Arapçada Soru Anlamına Gelen Suâl ile İstifham Arasındaki İnce Fark	100
Nebe ile Haber Arasındaki Fark Nedir?	102

Arapçada Zaman Kelimelerinin Farkı	105
Arapçada İki Türlü Korku	106
Gerçekten Zorlukla “Beraber” Kolaylık Vardır!	109
Ağır Gün ile Ağır Söz Nedir?	111
Arapçada Mâide, 3’de İkmâl ve İtmâm Kelimleri	114
Arapçada Meşhûr ve Ma’rûf Kimse	116
Zekâ ve Akıl Arasındaki Fark Nedir?	120
Âdem ile Adem Arasında Bir Harf Fark Vardır	125
Tezekkür, Tedebbür, Teakkul, Tefakkuh ve Tefekkür	127
Arapçada Fehm, Fıkh, İdrâk Kelimelerinin Tahlili	139
Arapçada Aşk, Sevgi, Tutku, Muhabbet	142
Arapçada İki Duvar Kelimesi	145
Karantina, Çile ve Erbaîn Kelimelerinin Ortak Yönü	146
DERLEMELER	147
Arapçada Bir Konu Hakkında Bilgi Araştırma/Edinme Yolları Nelerdir?	149
Arapçada Gelmek Eyleminin Türleri Nelerdir?	153
Arapçada Vaktine Göre Uyku Türleri Nelerdir?	172
Arapçada Vakitler	176
Aldatıcı ve Aldanılan (Bir Hareke Farkı ile Değişen Anlam) Nedir?	181
Arapçada Bazı Künyeler	183
Arapçada Hastalık Anlamına Gelen Kelimeler	186
Önemli Sekiz Kavramın Tahlili (İncelenmesi)	189
Bir Harfin Değiştirdiği Anlamlar - 1	198
Bir Harfin Değiştirdiği Anlamlar - 2	199
Bir Harfin Değiştirdiği Anlamlar - 3	200
Bir Hareke ile Değişen Anlam (Felek ve Fulk Kelimleri)	201
Arapçada Yemek İsimleri	202
Arapçada Bazı Duygular ve Hisler	203
Arapçada Düşme Türleri	204
Arapçada Hayvan Isırığı, Sokması Anlamında Fiiller	205
Arapçada Üzüntü Çeşitleri	206
Kur’anî Bakışla Cehâletin Dereceleri	208
Ümm Kelimesinden Türeyen Sıfatlar ve Künyeler	210
Arapçada Vurma Fiilleri	211

Bir Hareke ile Değişen Anlamlar	212
Arapçada Arkadaş Anlamına Gelen Kelimeler	215
Arapçada Arama Çeşitleri	219
Kur'an-ı Kerim'de, Hedefin Değerine Göre Harekete Geçme Türleri	224
Arapçada Susamak Fiilleri	230
Arapçada 3 Türlü Sınav Kelimesi Nedir?	232
Arapçada Seçme Fiilleri	234
Arapçada Dinleme Çeşitleri	237
Arapçada Alma Fiilleri	239
Arapçada Gülme Çeşitleri	251
Yumuşak Konuşmak	254
Bu Kendisinde Hiçbir Şüphe Olmayan Kitaptır!	256
Arapçada Yapmak Anlamına Gelen Fiillerin Türleri Nedir?	258
Arapçada Gitme Çeşitleri	260
Arapçada Zaman Çeşitleri	261
Arapçada Kalmak Fiilleri Nedir?	264
Arapçada Geciktirmek/Ertelemek	267
Arapçada Ulaşmak, Ulaştırmak, İletmek, Bildirmek ve Haber Vermek	274
Kur'an-ı Kerim'de Okuma Çeşitleri ve Fual Çeşitleri	278
NEDİR	281
Arapçada Sevk ve Sûk Kelimeleri	283
Arapçada Para (Nakd) ve Eleştirinin Ortak Yönü Nedir?	285
Arapçada Meyve	286
Cünâh Kelimesinin Kökeni	288
Arapçada Kıssa Kısaca Ne Demektir?	291
Arapçada Şuur Kelimesinin Anlam Çeşitliliği	294
Arapçada Geçip Gitmek Fiilinden Türeyen Kelimeler	298
Arapçada Nüzûl, İnzâl ve Tenzil Kavramları	300
Arapçada Asıl Kelimesinin Farklı Bir Kullanımı	303
Arapçada İrab Kelimesinin Kökü ve Anlamı Nedir?	308
Arapçada Nemâ Fiilin Anlam Farklılığı	319
Arapçada Cehd ve Cühd Kelimeleri	321
Arapçada Silm(un) ve Selem(un) Kelimeleri	322
Arapçada Kelime Sözcüğünün Kökeni	323

Arapçada Nankör Kelimesi	328
Kur'an-ı Kerim'de Sıdk Kelimesi	331
Arapçada قَارِسْ Kelimesi	336
Arapçada (Sabbâr) Ne Demektir?	337
Kur'an-ı Kerim'de Fitne Kelimesi	339
Zafer ile Zufrun Kelimelerinin Ortak Yanı Nedir?	341
Zerrenin Değeri Nedir?	345
Arapçada Surat Asmak	346
Arapçada Saymak Fiilinin İncelenmesi	348
Arapçada Orta Kelimeleri	351
Arapçada Hıfz Kökünden Türeyen Kelimeler	352
Kur'an-ı Kerim'de Şifâ Kelimesi Tahlili	355
Hız. Yûsuf'un Güzelliği ve İhsân Kavramı	358
Arapçada Tevbe, Ric'at Dönmek, Terk Etmek Vb. Demektir	362
Arapçada Cevap Kelimesi	368
Kırtâs Kelimesinin Kökeni	371
Arapçada Maskara Kelimesinin Kökeni	372
Kesret'in (Çokluğun) Bizâtihi Kendisiyle Sorunu Yoktur	374
Arapçada Aydınlık Tahlili (İncelemesi)	376
Arapçada Atıf Kelimesi	381
Arapçada Kebap Kelimesinin Kökeni	382
Arapçada Zâre Fiilinden Türeyen Ziyaret Nedir?	383
Arapçada Alak ve Talik Kelimeleri	384
Arapçada Kolaylık Çeşitleri	385
DEYİMLER	387
Küllü Şeyin Alâ Mâ Yurâm Ne Demektir?	389
Devede Kulak/Buzdağının Görünen Kısmı Deyimi	391
Ateş Olsa Cürmü Kadar Yer Yakar Değil, Cirmi Kadar Yer Yakar!	393
Eğer Hafızam Beni Yanıltmıyorsa Deyimi	394
مِنْ كُلِّ حَدَبٍ وَصَوْبٍ İfadesi Ne Demektir?	396
Kulaklara Ağırlık Vurmak Nedir?	397
Arapçada Bazı Önemli Deyimler	399
Mâşâallah Ne Demektir?	404
Tesâdüflere Yer Yoktur; O, Ol Der, Oluverir!	407

Hareketle Bereket Vardır!	408
Düşman Kör Nişancıdır; Dost Bilir Nereden Vuracağını!	410
Bana Arkadaşını Söyle, Sana Kim Olduğunu Söyleyeyim!	415
Haset Eden Fesat Eder! Bende Yok! Onda Da Olmasın!	418
DİLBİLGİSİ	421
Arapçada Mekan Zarfları	423
Arapçada Soru Edatları Nelerdir?	425
Zaman Zarfları	426
Arapçada Babların Fiillere Verdiği Anlamların Önemi	427
Arapçada İsm-i Fâil ve Mübâlağa İsm-i Fâil Kullanımı	430
Arapçada Farklı Harf-i Cerlerin Aynı Fiillerde Farklı Anamlara Gelmesi	432
Arapçada Emir Fiili	434
KUR'AN	437
Talak Sûresi 2 ve 3. Âyet-i Kerimeler	439
Hz. İbrahim Aleyhisselam	440
Terbiye Edenler, Rahmete Ulaşır!	443
Kur'an-ı Kerim'de Kadın Kelimelerinin İki Farklı Şekilde Yazılması	444
Kur'an-ı Kerim'de Karanlık Kelimesi, Çoğul Aydınlık İse Tekildir	445
Müminin Üç Özelliği Nedir?	447
Kur'an-ı Kerim'de Uyku Halleri	449
Kur'an-ı Kerim'de Su	450
Kur'an-ı Kerim'de Tevbe, 9/40 Ayeti	452
Kur'an-ı Kerim Hodri Meydan Diyor!	454
Kur'an-ı Kerim'de Şu'arâ 26/100-101 Âyetleri	455
Sûreler Arasındaki İnsicâm; Uyuma Dâir	459
Kur'an-ı Kerim'de Bakara, 2/117 ve Yaratılış	460
Kur'an-ı Kerim'deki Sadeceler Sistemi Nedir?	462
Kalplerin Ancak Allah'ı Zikretmekle Mutmain Olması	463
Ölürsem Şehidim, Kalırsam Gazi!	465
Kur'ân-ı Kerim'in Tarihi Anlatmasının Amacı Nedir?	466
Kur'an Kerim'in İsimleri	471
Hz. Mûsâ ve Hz. Yûsuf Kıssalarının Ortak Noktaları	497
Kur'an-ı Kerim'de, Efendimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v) Arındırılması	501

SAMT²¹ VE SÜKÛT ARASINDAKİ FARK NEDİR ?

الصَّمْتُ - السُّكُوتُ

Genel anlamda bu iki kelime de susmak demek olup aralarındaki ince fark şöyledir: Arapçada صَمَتْ يَصْمُتُ صَمْتًا fiili, sessizlik, suskunluk²² durgunluk, konuşmama vb. anlamlara gelmektedir. Bu Samt kelimesi ile daha çok ses tellerini titretmeden sakin olmak, sessiz olmak anlamını elde etmekteyiz. Susmak anlamına gelen Samt,²³ صَمْتُ edep ve hikmetten kaynaklı olan bir susma eylemidir. Yani kişinin bu fiil ile susma eyleminde bir hikmet içeren sebep ve vesile bulunmaktadır.

Arapçada سَكَتَ يَسْكُتُ سَكُوتًا fiili, ses çıkarmamak, cevap vermemek, sesi kesmek, durumu ve olayı susarak karşılamak vb. anlamlara gelmektedir. Genel olarak susmak anlamına gelen Sükût, سَكُوتُ korkudan veya endişeden dolayı susmak demektir. Özetle bu iki fiil arasındaki fark; Samt, bilgiye ve ileri görüşlülüğe dayalı ve

- 21 Arapçada صَوْتُ Savt kelimesi, “Ses” demek olup صَمْتُ Samt ise “Suskunluk” demektir. İki kelime arasındaki fark “Vâv و” ve “Mîm م” harfleridir. Vâv ve Mîm dudak harfi olup ses dudaktan, suskunluk ise yürekte çıkar. İnsan, Anne karnında Vâv’a benzer; çıkardığı ses, onun varlığına işarettir. Secde halinde ise Mîm gibidir. İnsanın, suskunluğunu sadece secdede Rabbine arz etmesi de bundandır. Sonuç olarak; Secde ne güzel bir şey, yere fısıldıyorsun, arş-ı âlâ duyuyor...

Ayrıca Samt صَمْتُ kelimesinin, suskunluk anlamının yanında defnetmek anlamı da vardır. Yaşanılanları, hatıraları ve duyguları gömmek ve onlarla vedalaşmak demektir. Vâv gibi iki büküm olan insandan ses çıkabilir ama Mîm gibi Secde halinde olmak, suskunluğun beden bulmuş halidir.

الذِّكْرَاتُ تَبْقَى وَأَصْحَابُهَا يَرْحَلُونَ

Hatıralar kalır, sahipleri göç eder gider!

الذِّكْرَاتُ أَوْفَى مِنْ أَصْحَابِهَا

Hatıralar, sahiplerinden daha vefalıdır!

بَعْضُ الذِّكْرَاتِ تَنْفَسُ بِغَمٍّ

Bazı hatıralar derin nefes alır!

أَنْتَ تَنْسَى وَتَنْهَضُكَ الذِّكْرَاتُ

Sen unutursun, hatıralar seni sarsarak uyarır!

الصَّمْتُ فِي أَغْمَاقِ الْحُبِّ نَوْعٌ آخَرٌ مِنَ الْعِتَابِ

Suskunluk, sevginin derinliklerinde olan sistemin farklı bir türüdür.

Arapçada Hatura ile Hafıza farkı nedir?

Hatura حَاطِرَةٌ : Yaşanan ve geçmişte kalan şey; kökü حَظَرٌ olup tehlike vb. anlama gelir. Yaşanmış olumsuz anılara verilen isim olup her zaman hatırlanmak istenmez.

Hafıza ذَاكِرَةٌ : Yaşanan olayların akılda tutulması, sürekli anılması ve bu olayların kıymet ve değerinden dolayı her zaman kişinin zikrinde, fikrinde ve dilinde olmasıdır. Zikrî ذِكْرِي da bu kökten gelir ve olumlu, güzel ve hoş anının ismi olup her yaşanan şey, Zikrî ذِكْرِي olmamaktadır. Sevgi, biraz yürek ister, herkes aklında kaldığı kadar yaşatacak sizi; öyleyse sözlerinize ve davranışlarınıza dikkat edin ki ölmeyesiniz...

Arapçada “senin hatırına, senin için” anlamına gelen kalıplar:

ARAPÇADA CİMRİ ANLAMINA GELEN
İKİ AYRI KELİME

بَخِيلٌ - قَتُورٌ

Bahîl

Arapçada بَخِيلٌ cimri olmak, pintileşmek, bende var onda olmasın anlamlarının yanında nimetleri, ihtiyaçları, esirgenmesi doğru olmayacak kimse-lerden esirgemektir.⁶¹ Bahîl⁶² بَخِيلٌ kelimesi, kişinin kendisine ve başkasına karşı takındığı cimrilik tavrı ve sıfatı olup zıddı Cûd⁶³ جُودٌ kelimesidir.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

Bunlar kendileri cimrice davrandıkları gibi
başkalarına da cimri olmayı telkin⁶⁴ ederler.⁶⁵

وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَنِ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ

Cimrilik eden kendi aleyhine cimrileşmiş olur.
Allah Gani'dir; yoksul olan sizlersiniz.⁶⁶

61 Râğıb el-İsfahânî, Müfredat, بخل b-h-l md.

62 Kişinin kendi ihtiyaçlarını ve başkalarının ihtiyaçlarını karşılamada gösterdiği cimrilik olmasının yanında nimetleri ve ihtiyaçları doğru olmayacak kimselerden esirgeyerek o kimselere vermemektir.

63 Arapçada جَادَ يَجُودُ جُودٌ fiili, bol bol vermek, bağışlamak, değerli bir şey için her şeyden vazgeçmek vb. anlamlara gelmektedir. Cömertliğin bir türü olan bu Cûd جُودٌ türü, Sehâvet سَخَاوَةٌ cömertliğinden daha ileri seviyede bir cömertliktir. Cûd: Malının çoğunu dağıtıp, geriye azını bırakarak yapılan cömertlik demektir. Hz. Ebû Bekir'in (ra) çoğu zaman cihat

için yaptığı yardım türü bu cömertlik kapsamındadır. Aynı kökten gelen cevdet جَوْدَةٌ kelimesi, kalite, üstünlük, özellik vb. anlamlara gelmekte olup, bu tür cömertlikle herkesin kalitesinin de ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Ayrıca bu Cûd جُودٌ kelimesi, bol ve karşılıksız vermek demektir. Arapçada sağanak yağmura da bu anlamda Cûd جُودٌ ismi verilmiştir.

Bu anlamda daha geniş bilgi için Hüd, 11/44'de de buyurulduğu üzere Hz. Nüh'un gemisinin Cûdî dağında karaya oturduğu konusunda Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Yolu Tefsiri Cilt: 3 Sayfa: 173'e bakabilirsiniz.

TEZEKKÜR, TEDEBBÜR, TEAKKUL, TEFAKKUH VE TEFEEKÜR

تَذَكُّرٌ - تَدَبُّرٌ - تَعَقُّلٌ - تَفَقُّهُ - تَفَكُّرٌ

Tezekkür تَذَكُّرٌ

Zihnin sebepler üzerinde yoğunlaşarak geçmişe yönelik hatırlama eksenli derin düşüncesi olup insanın unuttuklarını hatırlamasını hedefler.

وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

O (Allah), insanlara ayetlerini (böyle) açıklar. Umulur ki öğüt alıp-düşünürler.³⁶⁹

وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ

Rabbim, ilim bakımından her şeyi kuşatmıştır.

Yine de -öğüt alıp- düşünmeyecek misiniz?³⁷⁰

Kökü تَذَكَّرَ fiilinden türeyen bu kelime tefe'ul babında, dile getirmek, anmak, akılda tutma vb. anlamlara gelmektedir. Ayrıca bu ذَكَّرَ kelimesi olumsuz anlamda dile dolamak, dile pelesenk etmek³⁷¹ vb. anlamlarda da kullanılmaktadır.

قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ

(İçlerinden birileri) “Kendisine İbrahim denilen bir gencin bunları diline doladığını işittik (herhalde onun işidir)” demişlerdi.³⁷²

Tedebbür تَدَبُّرٌ

Zihnin sonuçlar ve maksatlara yoğunlaşarak geleceğe yönelik tedbir (önlem)³⁷³ alma eksenli derin düşüncesi olup bir şeyin önüne arkasına bakarak geleceğe yöne-

369 Bakara, 2/221

370 En'am, 6/80; Yûnus, 10/3; Hûd, 11/30; İbrahim, 14/25; Nahl, 16/17; Mü'minûn, 23/85; Nûr, 24/1; Kasas, 28/43; Kasas 28/51; Secde 32/4; Zümer, 39/9; Mü'min, 40/58; Câsiye, 45/23; Hâkka, 69/42; Nâzi'ât, 79/35

Kur'an-ı Kerim, geçmişe yönelik hatırlama eksenli derin düşünce olan Tezekkür تَذَكُّرٌ üzerinde çok durmuş ve insanların

geçmişten öğüt almalarını istemiştir.

371 Bir sözü her zaman, yerli yersiz tekrarlamak, diline dolamak. Örnek: Şey sözünü diline pelesenk etmişsin, her cümlemin başında kullanıyorsun.

372 Enbiyâ, 21/60

373 مَنْ نَهَشْتَهُ الْحَيَّةُ حَذَرَ الرُّسَنِ الْأَبْلَقِ

Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. (Yılanın ısırığı kişi, alaca yuları yılan zannettiği için dikkatle yaklaşır)

ARAPÇADA BİR KONU HAKKINDA BİLGİ ARAŞTIRMA/EDİNME⁴⁴⁵ YOLLARI NELERDİR?

تَحَسُّسٌ - تَجَسُّسٌ

تَحَسُّسٌ Tehassüs

Arapçada حَسَّ بَ يَحْسُ حَسًّا fiili, sezmek, hissetmek,⁴⁴⁶ yakınlık duymak, duygulara göre hareket etmek vb. anlamlara gelmekte olup bu kökten türeyen حَاسَّةٌ⁴⁴⁷

445 Kalbi süsleyen his, akli besleyen bilginin en büyük destekçisidir.

446 Arapçada;

حَسَّ : Hissetmek ve yücelmek

حَسَّ : Değer kaybederek küçülme

جَسَّ : Câsuluk yapmak / Câsus جاسوس kelimesi de bu kökten türemiştir.

Ey Beşer! حَسَّ حَسَّ fiillerindeki leke olan noktayı kaldır ki şu'urun ilk basamağı olan hissetme nimetine nâil ol, şu'urun ilk düğmesi sağlam iliklensin, aksi halde dibe çökerek tortu olmak kaderin olur.

Arapçada Uzmanlık Çeşitleri

إِحتِسَاسٌ : Duyguda; hissetmede

إِحتِصَاصٌ : Eylemde; bir alanda.

تَحَصُّصٌ : Uzmanlığın kalıcı olması

إِحتِيارٌ : Tercih; seçmede. İhtiyâr heyeti, seçmede yetkili bir kuruldur; seçimde uzman kimselerdir.

إِحتِسَابٌ : Hesaplama. Dünyada iken Muhâsebe yapan kimse, Âhiretin Muhâkemesinde zorluk çekmez.

“Akıllı/zeki kişi, nefesine hâkim olan (onu kontrol altında tutan/kendini hesaba çe- ken) ve ölümden sonrası için çalışandır.

(Tirmizî, Sıfatü'l-Kıyâme, 25)

Hz. Ömer (ra)'ın şu uyarısı da ölüme hazırlık konusunda bize yeni bir bakış açısı kazandıracak niteliktedir:

حَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا

“Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz.” Amelleriniz tartılmadan önce, kendi amellerinizi tartınız.

إِنتِبَاهٌ : Dikkat kesilmede uzmanlık. Bir şeyin belli bir biçimde ve yöntemde yapılmasını söyleme, bunu üsteleyerek anımsatma şeklinde yapılan bir uyarı demek olan Tenbih/Tembih'e kulak kabartmak zorundayız.

إِحتِياطٌ : Önlem almada uzmanlık.

إِغْتِدَالٌ : Ölçülü olmada uzmanlık

447 Çoğulu, حَوَاسٌ formundadır. Bu حَوَاسٌ kelimesi حَاسَّةٌ kelimesinin çoğulu iken buna benzer olan حَوَاسٌ kelimesi de özel- lik vb. anlamlara gelen حَاسَّةٌ kelimesinin çoğul formudur.

BİR HAREKE İLE DEĞİŞEN ANLAM (FELEK VE FULK KELİMELERİ)

الْفُلْكَ وَالْفَلْكَ

Arapçada الْفُلْكَ Gemi, Gemi Filosu anlamlarına gelmektedir.

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكَ
وَأَعْرِفْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ

Onu yalanladılar. Biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık; ayetlerimizi asılsız sayanları da suda boğduk! Çünkü onlar kör bir kavim idiler.⁷⁰⁶

الْفَلْكَ

Yörünge, astronomi vb.

عِلْمُ الْفَلْكَ

Astronomi⁷⁰⁷

وَكُلٌّ فِي فَلْكَ يَسْبَحُونَ

O gök cisimlerinden her biri, birer yörüngede akar, durur.⁷⁰⁸

Felek kelimesi, genel olarak yörünge anlamına gelmekte olup yıldız, gök cismi, dünya, alem, talih, baht, şans gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Örnek: Felek yâr olup bir terslik çıkmazsa ve şartlar da uygun giderse dilediğine kavuşursun, merak etme. Feleğin sillesini yedin mi hiç?

Aynı kökten gelen Felaket فَلَاكَةٌ ise dilimizde fakirlik, başa gelen büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, belâ vb. manalarda kullanılmakta olup Felâkete uğramak, Felâkete sürüklenmek şeklinde ifade edilmektedir. Aylardan beri felâkete, mâcerâyâ, hicrete alışmışlardı.⁷⁰⁹

706 Araf, 7/64 Ayrıca bkz. Bakara, 2/164; Yûnus, 10/22; Yûnus, 10/73; Hûd, 11/37; Hûd, 11/38; İbrahim, 14/32; Nahl, 16/14; İsrâ, 17/66; Hac, 22/65; Mü'minûn, 23/22; Mü'minûn, 23/27; Mü'minûn, 23/28; Şu'arâ, 26/119; Ankebût, 29/65; Rûm, 30/46; Lokman, 31/31; Fâur, 35/12; Yâsin, 36/41; Sâffât,

37/140; Mü'min, 40/80; Zuhrûf, 43/12; Câsiye, 45/12

707 Astronomi, kökenleri, evrimleri, fiziksel ve kimyasal özellikleri ile gök cisimlerini açıklamaya çalışmak üzere gözleyen bilim dalıdır.

708 Yâsin, 36/40; Ayrıca bkz. Enbiyâ 21/33

709 Aka Gündüz.

ARAPÇADA SEÇME FİİLLERİ

إِنْتَحَبَ - إِيْتَارَ - إِيْتَرَعَ - إِيْطَلَفَى - إِيْتَقَى - إِيْتَجَبَى

إِنْتَحَبَ Oylama yaparak seçmek:

Bir şeyin iyisini diğer şeylerle kıyas yaparak seçmek demektir. Fiilin kökü: نَحَبُ يُنْحَبُ نَحْبًا Oylama, tercih, oy kullanarak seçim yapmak vb. anlamlara gelmektedir.

إِنْتَحَبَ الشَّعْبُ الرَّئِيسَ Halk, başkanını oylama ile seçti.

إِيْتَارَ Tercih⁸¹⁵ ederek seçmek :

Kalabalık bir grup veya toplum içinden tercihe dayalı seçim yapmak demektir.

وَإِيْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا

Mûsâ, kavminden, belirlediğimiz yere gitmek için yetmiş adam seçti.⁸¹⁶

Hiz. Mûsâ burada, kavmi içerisinde tercihe dayalı seçim yapmıştır.

Bu kökten gelen İhtiyâr Heyeti⁸¹⁷ vardır. İhtiyâr Heyeti demek, bu heyettekilerin yaşlı olduğu anlamına gelmez, bilakis köylerde muhtarın başkanlığında çalışan ve bazı görevleri yapmakla yükümlü olan kişilerden oluşan topluluk için verilen bir addır.

إِيْتَرَعَ Kur'a ile seçmek

Arapçada إِيْتَرَعَ قُرْعًا fiili, kapıyı çalmak, dikkat çeken ses çıkarmak, hedefi bulmak vb. anlamlara gelmektedir. Kur'a da قُرْعَةٌ bu kökten gelip içinden çıkılmayacak durumlarda çıkış kapısını çalmak demektir; haksızlığa düşmemek için seçim yapılması gereken yerlerde baş vurulan tâlihe dayalı usûl, ad çekme işleminin adıdır.

815 Şuurlu tercih, eşik altı tembihten üstündür.

Arapçada Seçmeye Dâir 2 Kelime:

İhtiyâr إِيْتِيَارٌ kelimesinin kökü, Hayır/Hayr إِيْتِيَارٌ kelimesinden gelmektedir. Bu kelime ile yapılan tercih, tamamen hayra ve güzelliğe dayalı olup zor durumda ve çaresiz bırakılmadan iki şeyden en hayırlısını seçmektir.

İzdirâr إِيْطِرَارٌ : Bu kelime İhtiyâr إِيْتِيَارٌ ke-

limesinin zıddı olup anlamı, zorunlu, zoraki ve mecbur seçim/tercih demektir. İzdirâr kelimesinin kökü, Zarar زَرَارٌ / زَرَّ kelimesinden türemiştir. Bu tür tercihlerde seçenekler, bir bakıma dayatılma usûlü ile sunulmuştur. Yapılan tercih sonucu her halükarda zarar etmek söz konusudur.

816 Araf, 7/155

817 Seçme yetisi ve tecrübesi olan heyet, topluluk, grup.

YUMUŞAK KONUŞMAK⁸⁸⁶

لَانَ يَلِينُ لَيِّنًا

Kur'an-ı Kerim'de Tâhâ, 20/44'de Hz. Musa ve kardeşi Hz. Hârûn Peygamberlere şöyle buyuruluyor:

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا

Ona (Firavun'a) yumuşak söz⁸⁸⁷ söyleyin⁸⁸⁸

Arapçada لَانَ يَلِينُ لَيِّنًا fiili, gevşemek, yumuşamak, zayıflamak, yumuşak huy ve davranışlı olmak vb. anlamlara gelmektedir. Bu yumuşak anlamına gelen لَيِّن kelimesinin zıddı, Arapçada cisimler ve somut varlıklar için kullanılan “sert, katı” vb. anlama gelen حَشُونَةً fiilden türeyen حَشُونَةً kelimesidir. Bu iki somut anlamın (yumuşak ve sert) yanı sıra bu iki kelime istiare yoluyla ahlak ve benzeri soyut şeyler için de kullanılabilmektedir. O zaman anlamı, لَيِّن yumuşak tavırlı ve davranış anlama gelirken حَشُونَةً kelimesi, huy olarak kaba saba olmak, çekilmez olmak, sert mizaçlı olmak vb. anlama gelmektedir.

886 Hayat, kısa ve fânî; kırma ve üzme!

Zarifçe konuş! İsrâ, 17/23

Dürüst konuş! İsrâ, 17/28

Yalansız konuş! Hac, 22/30

Doğru konuş! Ahzap, 33/70

Arapçada سَدَّ يَسُدُّ سَدًّا fiili, tıkmak, engellemek, köstek olmak vb. anlamlara gelir. Bu kökten سَدِيدٌ kelimesi ise doğru ve isabetli demektir.

Ahzap, 33/70 وَتَوَلَّوْا قَوْلًا سَدِيدًا

Doğru söz söyleyin!

Doğru olan şey, tüm yanlışları tıkararak yoluna devam eden demektir.

Kibarca konuş! Bakara, 2/83

Anlamlı konuş! Müminûn, 23/3

Gerçeği konuş! Al-i İmrân, 3/17

İncitmeden konuş! Hucûrât, 49/11

Sesini kıs, nazık konuş! Lokmân, 31/19

تَوَقَّيْتُ الْكَلَامَ أَهْمٌ مِنْهُ

Konuşmanın vaktini ayarlamak, kendisinden daha önemlidir.

Konuşmanın 5 Aşaması

1-İmân: إِيْمَانٌ Söylediğine önce kendin inan!

2-İhlâs: إِخْلَاصٌ İçten ve samimi konuş!

3-Akıl: عَقْلٌ Sözlerin tutarlı olsun!

4-İdrâk: إِدْرَاكٌ Sözlerinle helalleş; yani anlamadığını aktarma!

5-İkrâr: إِكْرَارٌ Kalp sesinin dilden çıkan sigortasına sahip çık!

887 Konuşurken seçtiğin kelimeler muhaffef olursa, muttasıl oldukları ile munfasıl olmazsin. Davranışlarında makabli kesreli râ gibi ince olursan söylediklerini kimse tehatti olarak algılamaz; söylediklerinin siyâkına ve sibâkına bakarlar. (Konuşurken seçtiğin kelimeler hafif olursa, bir ve beraber oldukları ile ayrı düşmezsin. Davranışlarında ince ve nazik olursan, söylediklerini kimse meydan okuma olarak algılamaz; söylediklerinin öncesine ve sonrasına bakarlar. Anlaşılmak için de tertil üzere konuş; anlaşılmak için de ağır ağır konuş)

888 Tâhâ, 20/44.

Ders: Rabbimizin rahmetinin ve merhame-ti o kadar geniş ki, Nâziât, 79/24'de “Ben, sizin en yüce Rabbinizim!” diyen Firavun'a, Hz. Musâ ve kardeşi Hz. Hârûn'u göndererek, Tâhâ, 20/44'de “Gidin ve ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar” buyurmuştur. Hal böyle iken, Rab-bine yaklaşma gayretinde olan bir kimseye, O'nun vereceği ikramın boyutunu pekala görebilmekteyiz.

ARAPÇADA GECİKTİRMEK/ERTELEMEK

أَخَّرَ - أَجَّلَ - نَسَأَ - أَمْهَلَ

تَأَخَّرَ - أَخَّرَ Zorunlu ve Acil Durumlarda Ertelenmesi

Arapçada tef'il babında أَخَّرَ يَأْخُرُ تَأَخَّرَ fiili, ertelemek, geciktirmek, sonlara atmak, ötelemek vb. anlamlara gelmektedir. Bu fiil, yine tef'il babından öte geçirmek, ileri sürmek, bir şeyi zamanından önceye almak vb. anlamlara gelen قَدَّمَ يَقْدِمُ fiilinin zıddıdır.

يُبَوِّأُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ

İşte O gün insana, yaptığı ve yapması gerektiği hâlde yapmadığı iyi-kötü her şey haber verilecektir.⁹²⁷

إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ

O, onları, gözlerin korkudan donup kalacağı bir güne erteliyor, hepsi bu...⁹²⁸

رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ

Rabbimiz! Bizi yakın bir zamana kadar ertelet.

تَمَّ تَأْخِيرُ الْجَمْعِ Toplantı, tehir edildi.

Bu örnekte de gördüğümüz gibi yapılması planlanan buluşmanın vakti ertelendi.

أَجَّلَ - تَأَحِيلٌ Vakti belirlenmiş olan şeyin isteğe dayalı ertelenmesi⁹³⁰

Arapçada Ecel أَجَلَ kelimesi genel anlamda bir şeye verilen süre/ömür⁹³¹ vb. anlamlara gelmektedir. Bu kelime de tehir gibi tef'il babında أَجَّلَ يُؤَجِّلُ تَأَحِيلٌ formunda ertelemek, gerçekleşmesi kesin olan bir şeyin yaklaşan süresini ertelemek anlamında da kullanılır.

927 Kıyâmet, 75/13

928 İbrahim, 14/42

929 İbrahim, 14/44

930 لَا تَوْحَلُوا الرِّسَالَةَ فَقَدْ تَتَغَيَّرُ الْعَتَاوِينُ
Mektupları ertelemeyin, adresler değişebilir.

931 Sitt'in sene ne demektir?

Sitt'in سِتِّينَ Arapçada altmış demektir. Uzun bir süre gerçekleşmesi mümkün olmayan durumlar için kullanılan bu

deyimde neden bir asır, yetmiş sene değil de altmış sene denilmiştir? Çünkü eskiler, ortalama insan ömrünü altmış yıl olarak gördükleri için bu deyimdeki sayıyı altmış olarak söyleyegelmişlerdir. Yani özetle "sitt'in sene" aslında ömür boyu demektir. Örnek: Biz artık sitt'in sene görüşemeyiz. (uzun bir süre görüşmemiz mümkün değil)

CÜNÂH⁹⁸⁷ KELİMESİNİN KÖKENİ

جَنَحَ - جُنَاحٌ

Arapçada جَنَحًا جُنُوحٌ, vazgeçmek,⁹⁸⁸ doğru yoldan ayrılmak, meyletmek⁹⁸⁹ vb. anlamlara gelmektedir. Bu kökten جَنَاحٌ kanat demektir; sağa sola yalpalanır. Çoğulu أَجْنَحَةٌ olarak gelir.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ

Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla⁹⁹⁰ uçan kuşlar⁹⁹¹ da ancak sizin gibi birer toplulukturlar.⁹⁹²

987 Türkçemize Günah olarak geçmiştir.

988 Kasas, 28/7 قَالُوا لَا تَحَافِي فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا رَادُّوهُ إِلَيْكَ

Onun (Musa) başına bir şey gelmesinden endişe ettiğinde onu nehre bırak, korkma, kaygılanma. Onu sana tekrar vereceğiz.

Bazen vazgeçmek, elde etmenin tek yoludur!

989 Enfal, 8/61 وَلَنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا

Eğer onlar barışa eğilim gösterirlerse, sen de ona eğilim göster.

Bu fiil, السَّفِينَةُ جَنَحَتْ (Gemi, bir tarafı üzerine yan yattı) deyim olarak kullanılmaktadır. Bu kullanımla benzetme yapılarak, İnsanın haktan başka tarafa meylettiren her günaha da herhangi bir günaha da جَنَاحٌ Cünâh/Günah adı verilmiştir.

Arapçada Meyletme Çeşitleri

جَنَحَ : Uçarak rızaya dayalı meyletmek. Enfal, 8/61

جَافَ : Kalp ve gözün meyletmesi. Âl-i İmrân

3/8; Ahzâb, 33/10; Sâd, 38/63; Necm, 53/17; Saff, 61/5.

جَنَفَ : Hataya meyletmek. Bakara, 2/182 رَكَنَ : Güvenerek meyletmek.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا

Haksızlık yapanlara yönelmeyin! (Yani onlara değil "Allah'a güvenin" uyarısı vardır)

صَغِيَ : Dinleyerek meyletmek.

مَالَ : Menfaat için meyletmek

990 Arapçada جَنَاحٌ kelimesi "kanat", aynı harflerden نَجَاحٌ ise "başarı" demektir. Kuşlar, kanatları olduğu için mi uçabiliyor, yoksa uçmak için çırpındıklarından dolayı mı uçmayı başarıyorlar?

991 إِذَا جَعَلْتَ الدُّنْيَا تَحْتَ قَدَمَيْكَ تُصْبِحُ أَكْثَرَ حَرًّا فَانْظُرْ إِلَى الطُّيُورِ

Dünyayı sırtından indirince daha hızlı koşarsın, bak kuşlara...

يَسْتَقِيمُ قَلْبُ الْعَبْدِ أَثْنَاءَ إِجْنَاءِ ظَهْرِهِ أَمَامَ اللَّهِ

Kulun kalbi, sırtı Allah'ın huzurunda eğilip büküldüğünde dosdoğru olur.

992 En'am, 6/38

ARAPÇADA NEMÂ FİİLİNİN ANLAM FARKLILIĞI

نَمَا - نَمَى

1.Bâb نَمَا يَنْمُو نُمُوًا

Sözlükte “artmak, çoğalmak, önemi artmak, hacmi artmak, serpilme yükseklemek, gelişmek, büyümek, bereketli¹¹⁶¹ olmak” anlamına gelen nemâ kelimesi fıkıh terimi olarak zekâta tâbi malın artıcı nitelikte olması veya sayılmasını ifade eder; bu nitelikteki mala nâmî denir.

2.Bâb نَمَى يَنْمِي نَمِيًا ، نَمِيَّةً

Sözlükte “haber vb. yayılması, ağızlarda dolaşarak şayia olması, -ya dayandırmak vb. anlamlara gelmektedir.

Bir şeyin geniş alana yayılması anlamına gelmektedir.

نَمَى خَبْرُ وَفَاةٍ أَبِيهِ فِي أَرْجَاءِ الْمَدِينَةِ

Babasının vefat haberi şehrin her yerine yayıldı, dilden dile dolaştı.

Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de İsrailoğullarına şöyle buyurmuştur

يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ

Ey İsrailoğulları! Size verdiğim nimetimi¹¹⁶² hatırlayın, bana verdiğiniz sözü¹¹⁶³ yerine getirin ki ben de size vaad ettiklerimi vereyim.

Asıl bana itaatsizlikten sakının.¹¹⁶⁴

1161

الْحَرَكَةُ بَرَكَةٌ

Harekette bereket vardır! (ne kadar çalışırsan o kadar ürünü toplarsın ve sonuç alırsın)

1162Bu نِعْمَةٌ kelimesi, mastar binâ-i nev'idir.

Nimetin türünü ifade eder. Fakat Müzzemmil, 73/11'deki النِّعْمَةُ أُولَى الْمَكَدِّبَيْنِ أُولَى النِّعْمَةِ Nimet içinde yüzen o yalanlayıcıları bana bırak نِعْمَةٌ kelimesi, mastar-ı binai merre kalıbıdır. Bir defalığı ifade eder. Buradan

نِعْمَةٌ sahiplerinin ellerindeki nimetlerinin geçici ve bir defalığına olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki nimetler yararlandıkları bütün iyilikler, eşyalar ve her tür imkandır. Bu imkânın bir defalığına olduğu ve geçiciliği bu mastar kalıbı ile anlatılmış olmaktadır.

1163 الْأَعْمَالُ أَفْصَحُ مِنَ الْأَقْوَالِ veya الْأَفْعَالُ أْبْلَغُ مِنَ الْأَقْوَالِ İşler, sözlerden daha açık ve seçiktir.

Yani “Lafla peynir gemisi yürümez!”

1164Bakara, 2/40

ZAFER İLE ZUFRUN KELİMELERİNİN ORTAK YANİ NEDİR?

ظَفَرٌ - ظُفْرٌ

Arapçada ظَفَرٌ kelimesi, zafer,¹²⁴⁶ utku, yengi, galibiyet, üstün gelme, muvaffakiyet, galip gelme, galebe çalma, başarı¹²⁴⁷ vb. anlamlara gelmektedir.

Bu kökten gelen ظُفْرٌ kelimesi ise tırnak, pençe vb. anlamlara gelir. Bu kelimenin çoğulları أَظْفَارُ أَظْفَارُ أَظْفَارُ kalıbında kullanılmaktadır. Nasıl ki, kuşlar¹²⁴⁸ pençeleri ile avlarını yakalıyorsa, düşmana karşı üstünlük de pençe mesabesindeki güç ve silahla (eldeki tüm imkanlar) olur. Zaferin olduğu yerde ilahi yardım vardır.

Buradan hareketle, zaferin ve başarının gelmesi için kişinin tırnaklarıyla kazıyarak çalışması ve koşması gerekmektedir. İşte böylece, Zafer ile Zufrun kelimelelerinin ortak noktasını da görebilmekteyiz.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

Şüphesiz ki Allah, sabredenlerle beraberdir.¹²⁴⁹

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

Sabredenleri müjdele.¹²⁵⁰

1246 أَنْتَ مَسْئُولٌ عَنِ السَّعْيِ لَا عَنِ النَّيْجَةِ

Sefer bizden, zafer Allah'tan!

1247 إِنَّ قَامُوسَ النَّجَاحِ لَا يَحْتَوِي عَلَى كَلِمَتِي "إِذَا وَلَكِنْ"

Başarının sözlüğünde/özünde "öyleyse, ise, o halde, o taktirde ve fakat, ama, lâkin" kelimeleri yoktur.

1248 Bir deyim:

أَصَابَ عُصْفُورَيْنِ بِحَجَرٍ وَاحِدٍ

Bir taşla iki kuş vurdu/vurmak

Arapçada;

Hacerun حَجَرٌ TAŞ demek olup aynı kökten,

Hacrun حَجْرٌ Karantina, blokaj, tecrit

Hicrun حِجْرٌ Akıl başında olmak, düşünceli kimsenin vâfidir.

Hacrun حَجْرٌ Karantinâ demek olup bizi vebâdan, Hicrun حِجْرٌ akıl demek olup bizleri cinnet halinden taş gibi sağlam bir koruma altına alır.

İslâm hukuku terimi olarak; hacir, حَجْرٌ

hakları kullanma ehliyetinin yokluğu, kaldırılması veya kısıtlanması demektir.

Mahcûr مَحْجُور : Tasarruf hakkından men edilen kimse.

Hücre حُجْرَةٌ : Oda (sınırlı alan) demektir

تَصَبَّحَ عَصَافِيرُ بَطْنِي veya عَصَافِيرُ بَطْنِي تَزْفَرُقُ Karnımda serçeler ötüşüyor. Karnım zil çalıyor.

1249 Bakara, 2/153

1250 Bakara, 2/155

Bir müjde de Müminlere...

الَّذِينَ يُؤْتُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

Bunlar, tövbe edenler, ibâdet edenler, hamededenler, oruç tutanlar 'rükû' ve secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın koyduğu sınırları hakkıyla koruyanlardır. Mü'minleri müjdele. Tevbe, 9/112

ATEŞ OLSA CÜRMÜ KADAR YER YAKAR DEĞİL, CİRMİ KADAR YER YAKAR!

جُرْمٌ - جَرْمٌ

Cürüm جُرْمٌ :

Kelime, hata, eksik, bir şeyin hilafına (tersine) davranmak, günah vb. anlamlara gelen جُرْمٌ / جَرْمٌ fiilinden gelmektedir.

Allah aşkına beş dakika beni dinle de cürmüm var ise öldür¹⁴¹⁸ Seni sevmek cürm ise sevmemek bir cinâyet.¹⁴¹⁹ Bu kelime hukuk dilinde ise Cezâ kanûnunca yasaklanan şeyi yapmak veya yapılması emredilen şeyi yapmamak sûretiyle işlenen ve cezâyı gerektiren suç demektir. Cümle içerisinde şöyle kullanılır. “Bu cürmün karşılığı iki sene haptir.”

Ayrıca bu kelime جُرْمٌ مَشْهُودٌ cürmümeşhut tamlamasıyla kullanılır ve anlamı, suçüstü demektir. Ben de bir polis hafiyesi gibi bu murdar yuvayı keşfetmiş, hepsini cürmümeşhut hâlinde yakalamıştım¹⁴²⁰

Cürmümeşhut yapmak: Suçluyu suç işlerken yakalamak için baskın yapmak: Öyle ise şimdi cürmümeşhut yapacağım¹⁴²¹

Farsçada ise farsça -nâk ekiyle Cürm-nâk (جرمناك) Suçlu, kabâhatli anlamında kullanılmaktadır.

Cirim جُرْمٌ :

Hacim, beden, ebat vb. anlamlara gelmektedir.

Ateş olsan cirmin kadar yer yakarsın sözü, hacmin, cüssen kadar yakarsın demektir. Başka bir örnek ise “Dilin cirimi küçük, cürmü büyüktür”. Yani, “Dilin ebatı küçük ama suçu büyük” demektir. Bu kullanım, kişinin en fazla kendi boyutu kadar zararı olacağı/zarar vereceği anlamını taşır.

Bu bilginin yanında; Arapçada İfal babının hemzesinin bir anlamı da kesret كَثْرَةٌ (çokluk) içindir. Bu anlamın örneği: أَلْبَنَ الرَّجُلُ “Adamın çok sütü var” manasında ki terkiib كَثُرَ عِنْدَهُ اللَّبَنُ o adamın yanında çok süt olduğunda söylenilir. لَبَنٌ “süt” manasındadır, çoğulu أَلْبَانٌ şeklindedir. Buradan hareketle أَلْبَنَ الرَّجُلُ örneğinde sütte mālîk (sahip) olduğunda kullanılır. Üzerinde durduğumuz جُرْمٌ kelimesi de if’al babında أَجْرَمَ الرَّجُلُ “adam çok günah işledi” yani çok günahı oldu demektir.

1418Nâmîk Kemal

1420Refik H. Karay

1419Fâruk N. Çamlıbel

1421Burhan Felek

MÜMİNİN¹⁶¹⁵ ÜÇ ÖZELLİĞİ NEDİR?

İِيمَانٌ - رُجُولَةٌ - صَدَاقَةٌ

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ
فَمِنْهُمْ مَنْ قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا

Mü'minlerden öyle adamlar vardır ki Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.¹⁶¹⁶

3 Özellik

İِيمَانٌ İman

رُجُولَةٌ Yiğitlik - مَرْوَةٌ Mertlik¹⁶¹⁷

صَدَاقَةٌ Dürüstlük ve Bağlılık

Arapçada rucûlet رُجُولَةٌ cinsiyet farkı olmaksızın "adamlık" demektir.

Sözünü ahdine dökenler... مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ

Riclun رجلٌ : Ayak demektir. Ayağın önemini şu ayet-i kerimde görmekteyiz.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

O gün biz onların ağızlarını mühürleriz. Elleri bize konuşur, ayakları da kazandıklarına şahitlik eder.¹⁶¹⁸

1615

الْمُؤْمِنُ مِرَاةَ الْمُؤْمِنِ

Mümin, müminin aynasıdır.

(Ebu Davud, Edeb, 49)

Ders: Kırmayın sakın aynaları!

1616Ahzâp, 33/23

1617

هَذَا لَيْسَ مِنْ شَيْعِ الْمَرْوَةِ

Bu, mertliğe sığmaz. Bu, delikanlılık değildir.

1618Yâsîn, 36/65. Âyet-i kerime de يَخْتِمُ خَتَمٌ fiili mühürlemek anlamına gelir ki burada onların artık ağızlarının konuşma vakti değil, diğer organları bize olan biteni anlatacaktır anlamında olduğunu görebilmekteyiz.

Arapçada Kalbin Mühürlenmesi ve Taş kesilme aşaması şöyledir:

Hatm خَتْمٌ : Kalbi gerçeğe kapatma girişi ve isteği.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ Bakara, 2/7

Allah, onların kalplerini mühürlemiştir.
Tab' طَبَعَ : Gerçeğe kapatılan kalbin yanlış doğru görmesi.

طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ Nahl, 16/108

Allah, onların kalplerini mühürlemiştir.
İğfal إِغْفَالٌ : Kalbin artık her doğruyu yanlış görmesi

وَلَا تُطِيعُ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا Kehf, 18/280

Bizi anmaktan kalbini gafil kıldığımız kimselere boyun eğme.

Kasvet قَسْوَةٌ : Yığılan bu yanlışların kalbi taş gibi katılaştırması

وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً Mâide, 5/13

Onların kalplerini katılaştırdık. Bu taş kesilen kalp artık ne içine su alır ne de

KUR'AN-I KERİM'DE BAKARA, 2/117 VE YARATILIŞ

إِجَادٌ - خَلْقٌ - صُنْعٌ

Arapçada بَدَعَ يَبْدَعُ بَدْعٌ fiili, bir şeyi veya bir işi herhangi bir model/örnek kullanmadan, türetmek, ortaya çıkarmak, icat etmek vb. anlamlara gelmektedir. Bu fiil, ifal babında أَبْدَعَ يُبْدِعُ إِبْدَاعٌ formuna döner ki yaratıcılık, benzersizlik, benzezmelik çerçevesinde yaratmak, icat etmek anlamlarına gelir. Bu kelime Yüce Allah için kullanıldığında ise, bir şeyin herhangi bir alet, madde, zaman, mekan kullanmadan İcâtُ إِجَادٌ yani var etmeyi ifade eder. Bu anlamda sadece Allah için kullanmak doğru olandır.

Buradan hareketle İcad, Halk, Sun', İbda ve Ca'l kelimelerine göz atalım.

İcadُ إِجَادٌ : Adem (yokluk) ile vücut (varlık) arasında mümkün olan¹⁶⁶³ bir şeyi var etmektir.

Halkُ خَلْقٌ : Madum (var olmayan) bir şeyi mevcut bir şeyden icat etmektir. Yani, yok olan bir şeyi var olan bir şeyden yaratmaktır.

lanmak, hızla uzaklaşmak, hızlı olmak vb. anlamlara gelmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de birçok âyet-i kerime-de bu kökten türemiş birkaç farklı anlamda olan kelimeler bulunmaktadır.

Örneğin;

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

Geceyi ve gündüzü; Güneşi ve Ay'ı yaratan O'dur. Uzaydaki gök cisimlerinin her biri, kendisine ait belirlenmiş bir programı yaşamak üzere belli bir yörüngede **yüzüp gitmektedir.** Enbiya, 21/33

Kalem, 68/28 قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ Onların en akl-ı selim sahibi olanı, "Ben size 'Rabbinizi tesbih etseydiniz ya! dememiş miydim?" dedi. Niçin Rabbinizin mutlak üstünlüğünü aklınıza getirmiyorsunuz?

Kalem, 68/29 قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ Onlar, "Rabbimizi tesbih ederiz (yüceltiriz). Şüphesiz biz zalim kimseler imişiz"

dediler. Bizim sahibimiz mutlak üstün'dür dediler.

Hadis-i şeriflerde ise Sübhânallah ifadesi; "Allah'ın tüm olumsuz sıfatlardan uzak bilinmesi" şeklinde açıklanmaktadır. Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, Sübhan kelimesi;

Sıfat olarak: tüm olumsuz sıfatlardan uzak olan, soyutlanmış, tertemiz, pak, arınık, mutlak-mükemmel, mutlak-üstün

Fiil olarak: tüm olumsuz sıfatlardan uzak olarak kabul etmek, soyutlamak, tertemiz bilmek, paklamak, arındırmak, şanını yüceltmek gibi anlamlara sahiptir. Dolayısı ile, Sübhânallah ifadesinin en yakın Türkçe kelime karşılığı Allah Kursuz[dur], Allah arınık[tur] veya Allah mutlak üstün[dür] şeklinde verilebilir.

1663 هُوَ رَبُّ الْمُسْتَجِيلِ اِيضاً وَاَنْتَ تَبْكِي عَلَى الْمُمْكِنِ O, imkansızın da Rabbi, sen mümkün olana ağlıyorsun!